

MESTO: Začiatok urbánných štúdií v Čechách?

Slavomíra Ferenčuhová, Michaela Šuleřová,
Barbora Vacková

Názov pre pripravované číslo *Sociálnych štúdií* 2/2006 – MĚSTO –, ktorý sme pred niekoľkými mesiacmi predoslali vo výzve pre budúce autorky a autorov, je jednoduchý a zároveň obsiahly. Jeho stručnosť a všeobecnosť poskytli mimo iné zaujímavú možnosť spoznať rôzne spôsoby nazerania na mesto ako predmet skúmania v súčasných prácach (najmä) mladých sociálnych vedcov a vedkýň v (predovšetkým) českom prostredí. Práce, ktoré sa v čísle stretli, prepájajú tri základné pohľady na mesto. Prvý z nich – reprezentovaný v oddiele s názvom *Život ve městě* – sa zaoberá špecifickým *mestským spôsobom života*, kriticky nadväzuje na klasické sociologické koncepcie popisujúce modernú spoločnosť, a zároveň vzťahuje ich témy k súčasnému mestu. Druhý pohľad reflektuje charakter mesta ako entity zámerne a plánovite utváranej v historicky sa meniacich spoločenských podmienkach, ako miesta i spôsobu života ovplyvneného administratívnymi rozhodnutiami (a prípadne ich nečakanými dôsledkami) a expertnými predstavami o ideálnom meste a jeho „vhodných“ obyvateľoch (oddiel *(S)tvoření měst*). Tretí prístup, predstavený v časti *Město jako obraz a zvuk*, nazerá na mesto ako na hmotné, vizuálne i auditívne prostredie, ktoré je nositeľom (nestálych a premenlivých) významov pre svojich užívateľov. Tento prístup tak súčasne poznáva „fyzické“ prostredie mesta a to, ako ho vnímajú a prežívajú jeho užívatelia.

Konceptualizácia mesta, a vybranej problematiky k mestu vzťahnutej, je pritom v jednotlivých statiach prepojená s konkrétnejšími ilustráciami z histórie i súčasnosti. Práve tieto *príklady*, či *prípadové štúdie* nás vedú k tomu, aby sme i v ďalšom ohľade spresnili, aké mesto čitateľ/ka nájde na stránkach tohto čísla *Sociálnych štúdií*, a vyhli sa tak necitlivému zovšeobecneniu;¹ vo väčšine prípadov sa totiž nejedná o akékoľvek mesto kdekoľvek na svete či o mesto „obecne“, ale o mesto „západného sveta“, európske a stredo európske. Spôsoby formulovania tém jednotlivých textov zároveň zaujímavou odraňajú a kombinujú niektoré z klasických oblastí skúmania euro-amerických *urbánných štúdií*. Tie v roku 2005 vymenoval Patrick Le Galès v diskusii urbánných sociológov o budúcnosti tejto disciplíny. Články, ktoré vznikajú v českom prostredí a čiastočne sa opierajú o poznatky týkajúce sa českých miest, tak pojednávajú o meste ako o „hmotnom/fyzickom prostredí“, o meste „kultúrnom“ (meste predstáv, reprezentácií, ideí, symbolov, umení, náboženskosti, zmyslov), o „mestskej politike a rozhodovaní“ (reflektujúc tak vzťahy moci, prostriedky a spôsoby správy a verejnej politiky) a o „sociálnom meste“ s jeho etnickými, ekonomickými, či inými nerovnosťami, a odpo-

Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2/2006. S. 7–8. ISSN 1214-813X.

¹ Takúto tendenciu k zovšeobecňovaniu skúseností a poznatkov z konkrétnych miest na mestá obecné a formulovanie teórií, ktoré sa vyjadrujú k „mestu ako takému“, kritizuje napríklad Jennifer Robinson v texte s názvom „A World of Cities“.

ved'ami na ne (Le Galès in May a Perry 2005: 349–350). Azda jedinou oblasťou zmienou v rozdelení Patricka Le Galèsa, ktorá zostáva v tomto čísle uzavretá, je „ekonómia mesta“ (deľba práce, produkcia, spotreba a trh v meste).

Tieto témy podľa Le Galèsa pokrývajú súčasné *urbánne štúdiá*, ktorých charakteristickým znakom je prepájanie prístupov, zdrojov i metód jednotlivých disciplín sociálnych vied pri formulovaní vlastných otázok o súčasných mestách a živote v nich. *Interdisciplinarita* je jedným zo základných trendov v skúmaní mesta za posledné desaťročia 20. storočia (May a Perry; Le Galès in May a Perry 2005). Medzi výskumníkmi preto prebiehajú diskusie o tom, čo prítomnosť pohľadov na mesto z perspektív rozličných disciplín a ich prelínanie prináša pre *sociológiu mesta* ako pôvodne dominantnú disciplínu skúmajúcu a teoreticky pojednávajúcu o živote v mestách, a nakoľko je vhodné uvažovať o nástupe urbánnych štúdií na jej miesto (diskusia „The Future of Urban Sociology“, 2005). Toto číslo *Sociálnych štúdií* sa do diskusie zapája samozrejme len nepriamo – skladbou textov ale ukazuje, že i v českom prostredí je mesto plodnou témou pre výskumníkov *rozličných* disciplín. Schádzajú sa v ňom relevantné texty autorov a autoriek, ktorých základná perspektíva sa opiera o psychológiu, sociológiu, etnológiu i dejiny umenia. A aj keď texty sociológov či sociologičiek prevažujú, i v nich je možné vysledovať inšpiráciu a poučenie z prác historických, filozofických, politologických, či sociálno-geografických.

Jediné číslo jedného časopisu rozhodne nemôže poskytnúť ucelený obraz o prácach, ktoré v českom prostredí v určitom období vznikajú. Názov editorialsu preto možno znie špekulatívne a možno dokonca neskromne. Každopádne, jeho cieľom nie je provokovať, ale pokúsiť sa upozorniť na dve možné tendencie naznačené v otázke, ktorú predkladá. Prvou z nich je práve zmienené prijímanie mesta ako predmetu a miesta skúmania rôznymi disciplínami a kombinácie ich východísk a prístupov pri formulovaní vlastných otázok a stratégií výskumu. Na druhú tendenciu upozorňuje vyššie uvedené zdôraznenie „veku“ (či pozície v akademickej hierarchii) autorov a autoriek; ten totiž, zdá sa, naznačuje, že téma mesta je blízka aj (alebo práve?) mladšej generácii výskumníkov, ktorá navyše hľadá a nachádza inšpiráciu v prácach starších autorov v českom prostredí a prepája ich s otázkami o súčasných mestách. Nakoľko téma mesta, jeho podoba a rozličných spôsobov jeho prežívania, skutočne vo vyššej miere začína – alebo „bude naďalej“? – strhávať záujem začínajúcich sociálnych vedcov a vedkýň, je otvorenou otázkou. Určite však aspoň niekoľkí/é z tých, ktorých texty číslo prináša, by hrdo obliekli tričko z fotografie na obálke čísla.

Literatura

- Robinson, J. 2004. „A World of Cities.“ *The British Journal of Sociology*, Volume 55, Issue 4. London School of Economics and Political Science. Blackwell Publishing, s. 569–578.
- May, T.; Perry, B. (eds.) 2005. „The Future of Urban Sociology.“ *Sociology*, Vol. 39 (2): 343–370. SAGE Publications. With responses from Patrick Le Galès, Saskia Sassen and Mike Savage.